

Skolehverdagen for elevene berørt av smitteutbruddet i Nordre Follo

Skolene på det sentrale Østlandet har blitt gode på undervisning på rødt nivå, men er bekymret for konsekvensene over tid. Stadig skiftende forutsetninger er krevende for både skoleledere, lærere og elever.

STATISTIKK | SIST ENDRET: 18.02.2021

Hovedfunn

- Stor forskjell mellom grunnskolen og videregående i hvor mye elevene fikk være på skolen i uke 4
- Mange av skolene opplevde ikke uke 4 som veldig annerledes, det gjaldt spesielt de videregående skolene som har hatt rødt nivå og mye opplæring hjemme over lengre tid.
- Det oppleves utfordrende både for undervisningsopplegget og for arbeidsbelastningen med stadig skiftende retningslinjer
- 84 prosent av de videregående skolene har noen elever de har utfordringer med å få tak i

Mange grunnskoler hadde stengt én dag

73 prosent av grunnskolene i ring 1 holdt stengt minst én dag i uke 4, mens det kun gjaldt 4 prosent av grunnskolene i ring 2. Over halvparten av skolene som hadde én dag stengt for å forberede seg til rødt nivå hadde heller ikke opplæring hjemme den dagen. Kun 16 prosent av skolene holdt stengt mer enn én dag for å forberede til rødt nivå. Skolene hadde blant annet behov for tid til omorganisering av rom og utsyr. Skoler som ga opplæring hjemme samtidig som de forberedte til rødt nivå, oppga at de løste det ved at for eksempel kontaktlærere underviste digitalt mens faglærere og ledelse forberedte til rødt nivå. Noen skoler hadde smitteutbrudd i uke 4 og var stengt flere dager.

Over 6 av 10 av grunnskolene var innom rødt nivå i smitteverntiltak i uke 4.

Om smitteverntiltakene etter utbruddet av det muterte viruset i Nordre Follo

For å stanse utbruddet av det engelske muterte viruset som ble oppdaget i Nordre Follo, innførte regjeringen 23. januar kraftige tiltak i 25 kommuner med virkning fra uke 4. For Nordre Follo og nabokommunene (ring 1) hadde grunnskolene mulighet til å holde stengt for å forberede seg til rødt nivå frem til onsdag 27. januar. De videregående skolene skulle ha opplæring hjemme hele uke 4. I randsonekommunene (ring 2) hadde alle de videregående skolene rødt tiltaksnivå, mens 73 prosent av grunnskolene var på gult nivå. Kommunene kunne innføre strengere regler basert på den lokale smittesituasjonen.

Videregående skoler i ring 1 hadde i hovedsak opplæring hjemme

De videregående skolene i ring 1 hadde hovedsakelig opplæring hjemme i uke 4, mens 70 prosent av de videregående skolene i ring 2 hadde elever på skolen hele uken. Av skoler i ring 2 som hadde minst én dag med opplæring hjemme, oppga de fleste at det var besluttet av myndighetene lokalt.

Det er generelt store forskjeller på hvordan undervisningen ble organisert ut ifra om den videregående skolen var i ring 1 eller ring 2, noe som har direkte sammenheng med myndighetenes bestemmelser.

Betydelig mer hjemmeundervisning på videregående enn på grunnskolen

Halvparten av grunnskolene hadde alle elevene sine på skolen hele uke 4, mens dette kun var tilfelle for 3 prosent av de videregående skolene. 63 prosent av de videregående skolene hadde kun opplæring hjemme. 28 prosent av grunnskolene og 33 prosent av de videregående skolene hadde rullerende oppmøte. Det vil si at elevene enten møtte på skolen på ulike dager eller på ulike tidspunkt av dagen.

Av de som oppga «annet» av grunnskolene var det mange som skrev at fysisk tilstedeværelse varierte mellom trinnene. Noe som går igjen er at elever på laveste trinn og sårbare barn ble prioritert og var på skolen daglig, mens de eldste elevene måtte rullere. Andre oppgir at alle elever har vært på skolen hver dag, men med redusert timeantall/komprimert skoledag. Det var også vanlig med opplæring hjemme i fag der elevene samles fra flere klasser, for eksempel språkfag og andre valgfag.

Arealmangel viktigste årsak til rullerende oppmøte

Arealmangel var den viktigste årsaken til at skolene ikke kunne ha alle elevene på skolen samtidig (rullerende oppmøte), mens lærermangel var den nest viktigste grunnen på grunnskolen. Også utfordringer med skoleskyss eller kollektivtrafikk var av betydning, spesielt for videregående skoler. Hele 19 prosent av de videregående skolene og 17 prosent av grunnskolene oppga andre årsaker enn de som var listet opp, blant annet at det var besluttet av lokale helsemyndigheter, eller andre former for lokale tiltak. Noen skriver også at de har måttet ha ulike tidspunkt for oppmøte, pauser og avslutning av skoledagen for å unngå trengsel i skolegård og ganger.

Yrkesfagelevene var mer på skolen enn elever på studieforberevende

På videregående skoler innenfor ring 2 var elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer nesten én dag mer på skolen enn elevene på studieforberevende utdanningsprogrammer. Det henger trolig sammen med at disse har større innslag av praktiske fag som er vanskeligere å gjennomføre hjemme.

Flere av skolene forteller at opplæring i praktiske fag har blitt prioritert. Det samsvarer med tidligere funn om at det var vanskeligere å gjennomføre opplæring i praktiske fag da skolene var stengt i mars og april 2020 (Federici og Vika 2020). En rapport fra Danmark peker på tilsvarende utfordringer. Det har vært utfordrende for elevene å få praktisk opplæring og få gjennomført "praktikperioden" (Danmarks evalueringsinstitutt EVA 2021).

De yngste elevene var mest på skolen

8 av 10 grunnskoler hadde førsteklassingene på skolen hver dag i uke 4. Andelen elever som får opplæring hovedsakelig på skolen går gradvis ned fra 1. trinn til 9. trinn, og øker litt fra 9. til 10. trinn. På 1. trinn fikk 87 prosent av elevene hovedsakelig undervisning på skolen eller kun på skolen, mens andelen var 66 prosent på 10. trinn. Andelen som kun ga opplæring hjemme varierte fra 6 til 9 prosent fra 1.-10. trinn.

Mange av skolene var allerede på rødt nivå

Mange av skolene var allerede på rødt nivå da det muterte viruset ble oppdaget i Nordre Follo i slutten av uke 3. De har over lengre tid vekslet mellom gult og rødt nivå og mange har derfor også mye erfaring med opplæring hjemme og rullerende oppmøte, selv om det først og fremst er på videregående at det har vært mye hjemmeskole siden høsten 2020.

Det oppleves krevende både for elever og lærere å måtte skifte mellom gult og rødt nivå. Noen skoler opplever at elevene blir urolige av skiftene og det tar tid å komme tilbake til gode rutiner. Både lærere og skoleledere opplever at det er arbeidskrevende å endre planlagt organisering og undervisning ofte.

Skolene har god digital infrastruktur

Nærmere 9 av 10 skoler mener de har nødvendig digital infrastruktur, slik som datamaskiner, nettverk, programmer og læringsressurser, til å kunne gi elevene opplæring hjemme. Dette gjelder både for grunnskolene og de videregående skolene. Denne andelen har vært stabilt høy de to siste årene (Spørring fra Skolen Norge).

Det mest utfordrende ved den digitale infrastrukturen ser ut til å være nettilgang for elevene. Selv om den digitale infrastrukturen stort sett fungerer, er det andre praktiske sider ved digital skole som er krevende. I de kvalitative intervjuene vi har gjennomført forteller både elever og lærere om at de opplever å bli forstyrret både av søsken og foreldre på hjemmekontor. Det blir også et mindre tydelig skille mellom hjem og skole og flere forteller om elever som tilbringer mye av skoledagen i sengen. En del elever og lærere forteller om ustabil nettilgang. Mange elever savnet for eksempel bibliotekene da alt ble stengt, og det var heller ikke lov å dra til venner eller annen familie for å gjøre skolearbeid. Det kommer frem i de kvalitative intervjuene at elevene fort mister motivasjonen når læreren har felles gjennomgang og presentasjoner på nett.

Skolene har få utfordringer med den digitale infrastrukturen.

Flertallet av skolelederne opplever at de klarer å opprettholde kvaliteten med opplæring hjemme

82 prosent av grunnskolene og 67 prosent av videregående skoler opplever at de klarer å opprettholde kvaliteten i stor eller like stor grad når opplæringen er hjemme. Skolene i ring 1, som i hovedsak ga opplæring hjemme, hadde litt større utfordringer med å opprettholde kvaliteten på opplæringen i uke 4. Det at grunnskolene i større grad enn de videregående skolene opplever at de opprettholder kvaliteten kan ha

sammenheng med at elevene i langt større grad har vært til stede på skolen.

Utfordringer med opplæring på rødt nivå

Det er skolelederne som har svart at skolen klare å opprettholde kvaliteten med opplæring hjemme, og lærere og elever kan oppleve situasjonen annerledes. De kvalitative samtalene med lærere og elever nyanserer også dette funnet noe. Tilbakemeldingene er at lærerne raskt fikk på plass undervisningen, og så langt det lot seg gjøre gjennomførte en normal timeplan. Likevel nevner mange utfordringer i en digital undervisningsform sammenlignet med klasseromsundervisning.

Det er særlig tungt å undervise i de teoretisk tunge fagene, for eksempel matematikk, fordi avstanden blir for stor, og det er vanskelig å gi individuell hjelp. Det er også vanskeligere å få oversikt over hvilke elever som strever med oppgavene de får i timen. Også opplæring i praktiske fag er utfordrende, noe som blant annet medfører at de praktiske fagene blir mer skriftlige, der elevene må levere skriftlig dokumentasjon på de praktiske øvelsene. Samfunnsfag, KRLE og norsk er eksempler på fag som lærere og elever opplever som enklere gjennomføre digital undervisning i.

Hjemmeundervisning fungerer dårligere i teoretisk tunge fag enn i de mer muntlige fagene.

Lærere opplever generelt at elever er lite aktive når undervisningen foregår på digitale plattformer. De har ofte kameraet av og er lite muntlig aktive. Tidligere studier fra koronanedstengingen i mars og april, viser også at mange lærere opplevde utfordringer med å motivere elevene og skape et engasjerende klassemiljø på nett (Gudmundsdottir og Hathaway 2020, Fjørtoft 2020). Den spontane og ikke-verbale kommunikasjonen blir redusert, og det kan gjøre det mer krevende å vite hvilke elever som trenger hjelp (Fjørtoft 2020).

Erfaringene fra skolene vi snakket med var også at man utsatte vurderinger som var planlagt i uke 4 slik at det hopet seg opp i ukene etter. På den måten skaper en uke på rødt nivå/ hjemmeskole utfordringer for planlagt undervisning og vurderingssituasjoner også når undervisningen er endret tilbake til gult. Lærere og elever gir tilbakemelding om at det ikke nødvendigvis er den ene uken som er skadelig for elevenes læring, men det at det har vært rødt nivå og delvis hjemmeskole for mange elever i flere måneder, spesielt på videregående.

Les mer

[Konsekvenser av smitteverntiltak i grunnskolen – våren 2021](#)

[Hva kan en uke i januar fortelle oss om skolehverdagen for elever og lærere?](#)

[Koronasituasjonen i barnehagene vinteren 2021](#)

Vanskelig å få tak i elever når det er ren hjemmeskole

Flere videregående skoler melder fra om at det er vanskeligere å få tak i alle elevene når skolen er fysisk stengt. Totalt sier 84 prosent av de videregående skolene at det er noen elever de har utfordringer med å få tak. En tredjedel av skolene sier at dette gjelder flere elever, mens halvparten sier det gjelder noen få elever. Utfordringen er noe større for skolene i ring 1 enn ring 2. Dette kan ha sammenheng med at skolene i ring 1 i større grad ga opplæring hjemme og flere av disse skolene er i områder der det har vært mye smitte over lengre tid. 32 av skolene er plassert i Oslo, som har hatt høye smittetall og vært på rødt nivå siden november.

Utfordringen med å få tak i deler av elevgruppen under opplæring hjemme, er noe vi kjenner igjen fra tidligere studier. I perioden med koronastengte skoler i mars og april 2020, rapporterte en tredjedel av skoleledere i videregående skoler at de hadde problemer med å få tak i noen få eller flere elever, mens et flertall av lærerne hadde opplevd dette problemet (Federici og Vika 2020). Vi har ikke tilsvarende tall å sammenligne med fra tidligere år, og vi vet derfor ikke hvor høy andelen elever skolen ikke får kontakt med er i en normalsituasjon.

Bekymring for elevenes psykososiale helse

Det er mange skoleledere og lærere som er bekymret for elevene sine. Flere skoleledere oppgir at opplæring hjemme kan påvirke elevenes psykiske helse negativt. Det gjelder både elever i sårbare grupper, men også de andre. Samtalene med elever og lærere bekrefter dette. Det er særlig bekymring for elever på videregående i østlandsområdet som har vært lenge på rødt nivå og hatt mye hjemmeundervisning, i tillegg til at mindre sosial kontakt på fritiden. På ungdomsstrinnet har situasjonen vært mer "normal" men også der forteller elevene om en mer monoton skolehverdag, der skoleturer, revy og valgfag blir avlyst.

En dansk undersøkelse viser at oppæring hjemme har hatt en negativ påvirkning på elevenes trivsel. Perioden har vært spesielt utfordrende for de elevene som trenger struktur i hverdagen (Danmarks evalueringsinstitutt EVA 2021). I Elevundersøkelsen og Lærlingundersøkelsen, som ble gjennomført høsten 2020, oppgir imidlertid ikke elever og lærlinger vesentlig endring i trivsel sammenlignet med tidligere år.

Over tid har mye hjemmeskole negativ påvirkning på elevers trivsel.

Utfordring at lærere er knyttet til en kohort på grunnskolen

Noen skoleledere i grunnskolen oppgir at det er utfordrende at lærere er knyttet til en kohort. Det gir lite fleksibilitet at faglærere som ellers har jobbet på flere trinn har ikke kunnet bevege seg på tvers av kohorter, særlig når lærere er i karantene eller er borte av andre grunner. Flere lærere har måttet undervise i de fleste fag, også fag de ikke har kompetanse i. Også assistenter og vikarer har måttet undervise.

Skoleledere rapporterer også om at lærere som vanligvis jobber for å støtte ekstra svake elever, har blitt

brukt som ansvarlige for kohorter i stedet, noe vi så var utbredt da skolene var på rødt nivå i mai 2020 (Utdanningsdirektoratet 2020).

Skoleledere oppgir også at det har vært utfordrende å få tak i vikarer og at de ikke ønsker at elevene skal møte ukjente voksne i en slik situasjon. Skoler melder også om at rektorer og ledelse har jobbet som lærere ved rødt tiltaksnivå.

Mange grunnskoler måtte avvike fra fag- og timefordelingen

40 prosent av grunnskolene og 21 prosent av de videregående skolene rapporterer at de har måttet avvike fra fag- og timefordelingen i uke 4. Fag- og timefordelingen tar utgangspunkt i antall årstimer i et skoleår, ikke en enkeltstående uke. Likevel indikerer svarene at flere skoler måtte endre planer og kan bli nødt til å igjen timer og gfor å oppfylle fag- og timefordelingen i løpet av skoleåret. Forskjellen mellom grunnskolen og videregående skole kan ha sammenheng med ulike retningslinjer og praksis. De videregående skolene rapporterer om at de prioriterer å ha opplæring på skolen i de praktiske fagene, mens grunnskolene har hatt krav på seg om å ha flest mulig elever på skolen det meste av tiden.

Om undersøkelsen

Undersøkelsen ble sendt til alle skolene i de 25 berørte kommunene og er i hovedsak besvart av rektor. Hovedformålet med undersøkelsen var å finne ut hvordan skolene organiserte undervisningen i uke 3 (24.-29. januar). Skjemaet inneholdt et merknadsfelt som har gitt verdifull tilleggsinformasjon. Innsamlingen åpnet 3. februar og skolene svarte innen 10. februar.

- Grunnskolene har rapportert gjennom Grunnskolenes Informasjonssystem (GSI).
- De videregående skolene fikk spørreundersøkelsen via Questback.
- 503 av 525 grunnskoler har besvart undersøkelsen. Dette utgjør 98 prosent av grunnskolene i de 25 kommunene. 52 prosent av grunnskolene som svarte var i ring 1.
- 63 av 89 videregående skoler besvarte spørreskjemaet, som utgjør 71 prosent av de videregående skolene i de 25 kommunene. 40 av skolene som svarte var i ring 1, mens 23 var i ring 2.
- Både private og kommunale grunnskoler har deltatt
- Av de videregående skolene som har svart, hadde nesten halvparten både studieforbereidende og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. 41 prosent hadde kun studieforbereidende, mens 11 prosent hadde kun yrkesfag.

Både grunnskolene og de videregående skolene kunne legge inn kommentarer i et merknadsfelt. Disse svarene er brukt til å supplere funnene.

Foreløpige funn fra kvalitative intervjuer med elever og lærere er brukt til å supplere funnene. Det kommer en egen del med de kvalitative funnene i mars.